

विष्पारि पु० इत० । इतकरञ्जे शमहाचक्षुशकौ च राजनि०
विष्पारि पु० विष्पारि यत् । इषर्षे शब्दश्च० विष्पाननादयोः
ऽप्यत्र । विष्पान्निवाहमस्याः । शमहातके स्त्री शब्दश्च०
विष्पु अन्व० विष्प-ञ्जु । इषार्ये भरतः । शनानाहमे रामाचमः
विष्पु न० विष्पु दिनरात्रौः सास्यं वाति वा-क । इषम-
रातिदिनकाले अमरः । अयनांशक्रमणे श्रवेः तुला-
मेधराशिसंक्रान्तिभेदे च

“ऋगकर्कटसंक्रान्ती हे तृदग्दक्षिणायने । विष्पवती
तुलामेषे मोलनध्ये तथापरा” ज्यो०त० । “भचक्रनाभौ
विष्पवद्वितयं समस्तलगम् । अयनद्वितयं चैव चतस्रः
प्रथितास्तु ताः” छ० सि० । “भचक्रनाभौ भगोलस्य
भ्रुवद्वयाभ्यां तुल्यान्तरेण मध्यभागे विष्पवद्वितयं समस्त-
लग परस्परं व्यासृष्टान्तरितं भ्रुवमध्ये विष्पवद्वृत्त-
स्थानात् तद्वृत्ते क्रान्तिवृत्तभागो यो लभते तौ क्रमेण
पूर्वापरौ विष्पवत्सञ्ज्ञौ मेघतुल्याख्यौ चेत्यर्थः” रङ्ग-
कालभेदे विष्पवत्संक्रमणशब्दः अयनसंक्रान्तिशब्दे
दर्शितः सत्कालसंज्ञासंज्ञिष्य कालभेदे विष्पवारम्भणाद्युक्तं
यथा “मेघसंक्रमतः पूर्वं पञ्चात्तरादिनान्तरे । प्राति-
लोच्येन सास्येन विष्पवारम्भणं भवेत् । त्रयोदशदिने सौरे
चैत्रे नखतिथौ १५२०शके । विष्पवारम्भणं तत्र समं मानं
दिवानिशोः । ततः प्रतिदिनं वेला सपादतिपला-
त्तिका । वर्द्धते मेघविष्पारंशपर्यन्तं स्थूलमार्गतः ।
तथाज्यैष्ठान्तपर्यन्तं पादोनतिपलात्तिका । तादृशा-
बाहपर्यन्तं पल्लैकप्रमिता मता । ततः कर्कटविष्पारं-
पर्यन्तं प्रत्यहक्रमत् । सपादपलमानेन वेला तु-
ट्पति निश्चितम् । तादृग्भाद्रान्तपर्यन्तं पादोनति-
पलात्तिका । दिवामानं दण्डपट्टेस्त्वक्ता रात्रेः प्रमा-
त्यकम् । वैशाखादौ दिवामानं रात्रिमानं तुलादिषु ।
षट्षष्टिवत्सरानेवं ततः स्यात् द्वादशांशके । पुनस्तद्वत्
सरांस्तद्वत् तत एकादशादिके” । [विष्पवशब्दार्थे ।

विष्पवत् न० विष्पु सास्यं दिवानिशोरत्वात्सि मत्पु मरु वः ।
विष्पीषधी स्त्री इत० । नागदन्त्याम् रत्नमा० ।

विष्क हिंसायां चु० व्या०सक० सेट् । विष्कयते अविष्कयते
दर्शने उभ० सेट् । विष्कयति ते अविष्कयति त ।

विष्कम्भ पु० वि+स्तम्भ-ञ्च् । स्वर्गचन्द्रयोगजातयोग-
मध्ये प्रथमे योगे ज्यो०त० श्वित्तारे श्रुतिबन्धे ४रूप-
कनाटकाहभेदे “अथोपक्षेपकाः पञ्च विष्कम्भकप्रवेशकौ ।
चूबिकाङ्गावतारोऽथ स्याद्द्विउखमित्यपि । उत्तवर्चिष्य-

माथानां कथांशानां निर्देशकः । संक्षिप्तार्थस्तु विष्कम्भ
आदावङ्गस्य दर्शितः । मध्येन मध्यमाभ्यां वा परमाभ्यां
सम्भयोजितः । युद्धः स्यात् स तु सङ्घीर्षो नीचमध्यम-
कल्पितः” सा०द० । प्रयोगिनां बन्धभेदे मेदि० इष्टत्वे
अजयः ७अवष्टम्भके अमरः दकीलकादौ च भरतः ।
६पर्वतभेदे विष्पुलशब्दे दृश्यम् ।

विष्कल पुंस्त्री० विष्पं विष्पं कलयति कलि-अण् प्रथो० ।
प्रास्यशूकरे राजनि० स्त्रियां ङीष् ।

विष्किर पुंस्त्री० विकिरति वि+कृ-क सुट् च । इविङ्गे
अमरः स्त्रियां ङीष् । श्विङ्गभेदे भावप्र० “वर्त्त-
कालावविकिरकपिञ्जलकतित्तराः । कुलिङ्गकुङ्कुटा-
दाश्च विष्किराः ससदाहृताः । विकीर्थं भक्षयन्त्येते
यस्मात्तस्माद्भि विष्किराः । कपिञ्जल इति प्राज्ञैः कथितो
गौरतित्तरः” । कुलिङ्गः (कएर) इति लोके । “वि-
ष्किरा मधुराः शीताः कषायाः कटुपाकिनः । बल्या
वृष्यास्त्रिदोषघ्नाः पथ्यास्ते लघवः सृताः” ।

विष्प न० विष्प-कपन् तुट् च । भुवने अमरः ।

विष्पत्ति लि० वि+स्तम्भ-त्त । प्रतिरुद्धे अवरुद्धे

विष्पम् पु० वि+स्तम्भ-ञ्ज् । श्रुतिबन्धे श्वानाह्ने रोक-
भेदे च श्वानाह्णशब्दे ७२६ पु० दृश्यम् । [जनके च !

विष्पम्भिन् लि० वि+स्तम्भ-ष्णिन् । श्रुतिबन्धके श्वरोगविशेष-
विष्प पु० वि+स्तृ-अण् षत्वम् । “जङ्गकेशो भवेद्द्वज्ज्ञा
लम्बकेशस्तु विष्पः” इति “वामावर्त्तस्तु विष्पः” इति
च सृष्ट्युक्ते दर्भकते श्वसनभेदे श्वसनमात्रे श्रुत्वे
४कुशसृष्टौ च अमरः । [विष्पौ अमरः ।

विष्पश्चवम् पु० विष्पः कुशसृष्टिरिव अश्वघी कथयै यस्य ।

विष्पुहा स्त्री विष्प भूमौ प्रविष्प सती रोहति कृ-क ।
स्वर्णकेतक्यां राजनि० । [शब्दे २६२८ पु० दृश्यम् ।

विष्पार पु० वि+स्त-ञ्ज् षत्वम् । पङ्क्तिच्छन्दोभेदे अन्दः-
विष्प स्त्री विष्प-त्तिन् त्तिच् वा । वेतनं विना भारादिव-

हनजन्ये शक्ते श्वमरः । श्वेतने श्कर्माश्च ४वर्षे
प्रतिथ्यर्द्धात्मककरणमध्ये सप्तमे करणे विष्पः । भद्रशब्दे
४६१७पु० दृश्यम् । इषे षणे जेमच० ७कर्माकरे ऋत्वे
द्वेतनं विना कर्माकरे च लि० मेदि० ।

विष्पल न० विष्पलपत् स्थूलम् प्रा०स०षत्वम् । दूरस्थस्थले वि०कौ०
विष्ठा स्त्री विविधं तिष्ठति स्या-क षत्वम् । श्रुदरे शब्दमाला
२पुरीषे अमरः ।

विष्पु स्त्री विष्प-व्यापने तुक् । श्व्यापके परमेष्ठरे अमरः